



## Συλλογή της Νομολογίας

ΑΠΟΦΑΣΗ ΤΟΥ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟΥ (τρίτο τμήμα)

της 3ης Μαρτίου 2022 \*

«Προδικαστική παραπομπή – Χώρος ελευθερίας, ασφάλειας και δικαιοσύνης – Οδηγία 2008/115/ΕΚ – Κοινοί κανόνες και διαδικασίες στα κράτη μέλη για την επιστροφή των παρανόμως διαμενόντων υπηκόων τρίτων χωρών – Άρθρο 6, παράγραφος 1, και άρθρο 8, παράγραφος 1 – Εθνική ρύθμιση η οποία προβλέπει, σε περίπτωση παράνομης διαμονής, την επιβολή προστίμου συνοδευόμενου από την υποχρέωση αναχωρήσεως από την επικράτεια – Δυνατότητα νομιμοποίησης της διαμονής εντός τασσόμενης προς τούτο προθεσμίας – Άρθρο 7, παράγραφοι 1 και 2 – Προθεσμία οικειοθελούς αναχωρήσεως»

Στην υπόθεση C-409/20,

με αντικείμενο αίτηση προδικαστικής αποφάσεως δυνάμει του άρθρου 267 ΣΛΕΕ, που υπέβαλε το Juzgado de lo Contencioso-Administrativo nº 1 de Pontevedra (περιφερειακό διοικητικό πρωτοδικείο αριθ. 1 της Ποντεβέδρα, Ισπανία) με απόφαση της 20ής Αυγούστου 2020, η οποία περιήλθε στο Δικαστήριο στις 2 Σεπτεμβρίου 2020, στο πλαίσιο της δίκης

UN

κατά

**Subdelegación del Gobierno en Pontevedra,**

ΤΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ (τρίτο τμήμα),

συγκείμενο από τους Κ. Jurimäe, πρόεδρο τμήματος, N. Jääskinen, M. Safjan (εισηγητή), N. Piçarra και M. Gavalec, δικαστές,

γενικός εισαγγελέας: N. Αμιλίου

γραμματέας: A. Calot Escobar

έχοντας υπόψη την έγγραφη διαδικασία,

λαμβάνοντας υπόψη τις παρατηρήσεις που υπέβαλαν:

– η UN, εκπροσωπούμενη από την E. M. Tomé Torres και τους A. de Ceballos Cabrillo και J. L. Rodríguez Candela, abogados,

\* Γλώσσα διαδικασίας: η ισπανική.

- η Ισπανική Κυβέρνηση, εκπροσωπούμενη από τους J. Rodríguez de la Rúa Puig και L. Aguilera Ruiz,
- η Ευρωπαϊκή Επιτροπή, εκπροσωπούμενη από τις C. Cattabriga και I. Galindo Martín,

κατόπιν της αποφάσεως που έλαβε, αφού άκουσε τον γενικό εισαγγελέα, να εκδικάσει την υπόθεση χωρίς ανάπτυξη προτάσεων,

εκδίδει την ακόλουθη

### Απόφαση

- 1 Η αίτηση προδικαστικής αποφάσεως αφορά την ερμηνεία του άρθρου 4, παράγραφος 3, του άρθρου 6, παράγραφοι 1 και 5, και του άρθρου 7, παράγραφος 1, της οδηγίας 2008/115/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 16ης Δεκεμβρίου 2008, σχετικά με τους κοινούς κανόνες και διαδικασίες στα κράτη μέλη για την επιστροφή των παρανόμως διαμενόντων υπηκόων τρίτων χωρών (ΕΕ 2008, L 348, σ. 98).
- 2 Η αίτηση αυτή υποβλήθηκε στο πλαίσιο ένδικης διαφοράς μεταξύ της UN και της Subdelegación del Gobierno en Pontevedra (αντιπροσωπείας της κυβερνήσεως στην επαρχία της Ποντεβέδρα, Ισπανία) σχετικά με την παράνομη διαμονή της UN στο ισπανικό έδαφος.

### Το νομικό πλαίσιο

#### *Το δίκαιο της Ένωσης*

- 3 Οι αιτιολογικές σκέψεις 2, 4, 6 και 10 της οδηγίας 2008/115 έχουν ως εξής:
  - «(2) Το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο των Βρυξελλών της 4ης και 5ης Νοεμβρίου 2004 ζήτησε την καθιέρωση μιας αποτελεσματικής πολιτικής απομάκρυνσης και επαναπατρισμού, με βάση κοινούς κανόνες, ώστε οι ενδιαφερόμενοι να επιστρέφουν με ανθρώπινους όρους και με πλήρη σεβασμό των θεμελιωδών δικαιωμάτων και της αξιοπρέπειάς τους.
  - [...]
  - (4) Θα πρέπει να θεσπισθούν σαφείς, διαφανείς και δίκαιοι κανόνες για τη χάραξη μιας αποτελεσματικής πολιτικής περί επιστροφής, απαραίτητο στοιχείο για την καλή διαχείριση της μεταναστευτικής πολιτικής.
  - [...]
  - (6) [...] Σύμφωνα με τις γενικές αρχές του δικαίου της ΕΕ, οι αποφάσεις δυνάμει της παρούσας οδηγίας θα πρέπει να λαμβάνονται κατά περίπτωση και να βασίζονται σε αντικειμενικά κριτήρια που να συνεπάγονται ότι η εκτίμηση θα πρέπει να υπερβαίνει το απλό γεγονός της παράνομης διαμονής. [...]
  - [...]

- (10) Εφόσον δεν υπάρχουν εύλογες υπόνοιες ότι αυτό θα υπονόμει τους στόχους της διαδικασίας επιστροφής, θα ήταν προτιμότερη η οικειοθελής επιστροφή παρά η αναγκαστική, και θα πρέπει να προβλέπεται σχετική προθεσμία οικειοθελούς αναχώρησης. Παράταση της προθεσμίας οικειοθελούς αναχώρησης θα πρέπει να προβλέπεται όταν κρίνεται απαραίτητη λόγω των ιδιαιτέρων συνθηκών μιας συγκεκριμένης περίπτωσης. [...]»
- 4 Το άρθρο 1 της οδηγίας, το οποίο φέρει τον τίτλο «Αντικείμενο», προβλέπει τα εξής:
- «Η παρούσα οδηγία θεσπίζει τους κοινούς κανόνες και διαδικασίες που εφαρμόζουν τα κράτη μέλη για την επιστροφή των παρανόμως διαμενόντων υπηκόων τρίτων χωρών, σύμφωνα με τα θεμελιώδη δικαιώματα, ως γενικές αρχές του κοινοτικού και του διεθνούς δικαίου, συμπεριλαμβανομένων των υποχρεώσεων προστασίας των προσφύγων και των υποχρεώσεων για τα ανθρώπινα δικαιώματα.»
- 5 Το άρθρο 3 της εν λόγω οδηγίας, το οποίο τιτλοφορείται «Ορισμοί», έχει ως εξής:
- «Για τους σκοπούς της παρούσας οδηγίας, νοούνται ως:
- [...]
- 4) “απόφαση επιστροφής”: διοικητική ή δικαστική απόφαση ή πράξη με την οποία κηρύσσεται ή αναφέρεται ως παράνομη η παραμονή υπηκόου τρίτης χώρας και του επιβάλλεται ή αναφέρεται υποχρέωση επιστροφής,
- 5) “απομάκρυνση”: εκτέλεση της υποχρέωσης επιστροφής, και συγκεκριμένα φυσική μεταφορά εκτός του κράτους μέλους,
- [...]
- 8) “οικειοθελής αναχώρηση”: η τήρηση της υποχρέωσης επιστροφής εντός της προθεσμίας που ορίζεται για τον σκοπό αυτό στην απόφαση επιστροφής,
- [...]».
- 6 Το άρθρο 4 της ίδιας οδηγίας, το οποίο τιτλοφορείται «Ευνοϊκότερες διατάξεις», ορίζει στην παράγραφο 3 τα εξής:
- «Η παρούσα οδηγία εφαρμόζεται με την επιφύλαξη του δικαιώματος των κρατών μελών να θεσπίζουν ή να διατηρούν σε ισχύ διατάξεις που είναι ευνοϊκότερες για τα πρόσωπα στα οποία εφαρμόζονται, υπό τον όρο ότι οι εν λόγω διατάξεις είναι συμβατές με την παρούσα οδηγία.»
- 7 Κατά το άρθρο 6 της οδηγίας 2008/115, το οποίο φέρει τον τίτλο «Απόφαση επιστροφής»:
- «1. Τα κράτη μέλη εκδίδουν απόφαση επιστροφής για υπηκόους τρίτης χώρας που διαμένουν παράνομα στο έδαφός τους, με την επιφύλαξη των εξαιρέσεων που προβλέπονται στις παραγράφους 2 έως 5.
2. Οι υπήκοοι τρίτων χωρών, οι οποίοι διαμένουν παρανόμως στο έδαφος κράτους μέλους και διαθέτουν έγκυρο τίτλο διαμονής ή άλλη άδεια που παρέχει δικαίωμα παραμονής και έχει εκδοθεί από άλλο κράτος μέλος, υποχρεούνται να μεταβαίνουν αμέσως στο έδαφος αυτού του άλλου κράτους μέλους. Σε περίπτωση μη συμμόρφωσης του υπηκόου τρίτης χώρας με την

παρούσα απαίτηση ή όταν η άμεση αναχώρηση του υπηκόου τρίτης χώρας απαιτείται από λόγους εθνικής ασφάλειας ή δημόσιας τάξης, εφαρμόζεται η παράγραφος 1.

3. Τα κράτη μέλη μπορούν να μην εκδίδουν απόφαση επιστροφής για υπήκοο τρίτης χώρας που διαμένει παρανόμως στο έδαφός τους, εφόσον άλλο κράτος μέλος αναλαμβάνει τον εν λόγω υπήκοο τρίτης χώρας δυνάμει διμερών συμφωνιών ή διευθετήσεων που ισχύουν κατά την ημερομηνία έναρξης ισχύος της παρούσας οδηγίας. Στην περίπτωση αυτή, το κράτος μέλος που αναλαμβάνει τον συγκεκριμένο υπήκοο τρίτης χώρας εφαρμόζει την παράγραφο 1.

4. Τα κράτη μέλη μπορούν να αποφασίσουν, ανά πάσα στιγμή, να χορηγήσουν αυτόνομη άδεια διαμονής ή άλλη άδεια που παρέχει δικαίωμα παραμονής για λόγους φιλευσπλαχνίας, ανθρωπιστικούς ή άλλους λόγους, σε υπήκοο τρίτης χώρας ο οποίος διαμένει παράνομα στο έδαφός τους. Στην περίπτωση αυτή, δεν εκδίδεται απόφαση επιστροφής. Εφόσον η απόφαση επιστροφής έχει ήδη εκδοθεί, τότε αυτή ανακαλείται ή αναστέλλεται για τη διάρκεια ισχύος του τίτλου διαμονής ή άλλης άδειας που παρέχει δικαίωμα παραμονής.

5. Εφόσον εκκρεμεί διαδικασία ανανέωσης τίτλου διαμονής ή οποιασδήποτε άλλης άδειας που παρέχει δικαίωμα παραμονής σε υπήκοο τρίτης χώρας, ο οποίος διαμένει παράνομα στο έδαφος κράτους μέλους, τότε το εν λόγω κράτος μέλος εξετάζει το ενδεχόμενο να μην εκδώσει απόφαση επιστροφής έως ότου ολοκληρωθεί η εκκρεμούσα διαδικασία [...]

[...]

- 8 Το τιτλοφορούμενο «Οικειοθελής αναχώρηση» άρθρο 7 της εν λόγω οδηγίας ορίζει στις παραγράφους 1, 2 και 4 τα εξής:

«1. Η απόφαση περί επιστροφής προβλέπει κατάλληλο χρονικό διάστημα για την οικειοθελή αναχώρηση που κυμαίνεται μεταξύ επτά και τριάντα ημερών, με την επιφύλαξη των εξαιρέσεων που αναφέρονται στις παραγράφους 2 και 4. [...]

[...]

2. Εφόσον απαιτείται, τα κράτη μέλη μπορούν να παρατείνουν την προθεσμία οικειοθελούς αναχώρησης για κατάλληλο χρονικό διάστημα, λαμβάνοντας υπόψη τις ειδικές περιστάσεις της συγκεκριμένης περίπτωσης, όπως τη διάρκεια της παραμονής, την ύπαρξη παιδιών που φοιτούν σε σχολείο και την ύπαρξη άλλων οικογενειακών και κοινωνικών δεσμών.

[...]

4. Εάν υπάρχει κίνδυνος διαφυγής, ή εάν αίτηση για νόμιμη παραμονή έχει απορριφθεί ως προδήλως αβάσιμη ή δολία, ή εάν το συγκεκριμένο πρόσωπο αποτελεί κίνδυνο για τη δημόσια ασφάλεια, τη δημόσια τάξη ή την εθνική ασφάλεια, τα κράτη μέλη μπορούν να μη χορηγούν χρονικό διάστημα οικειοθελούς αναχώρησης ή μπορούν να χορηγούν χρονικό διάστημα κάτω των επτά ημερών.»

- 9 Το άρθρο 8 της οδηγίας, το οποίο φέρει τον τίτλο «Απομάκρυνση», προβλέπει στην παράγραφο 1 τα ακόλουθα:

«Τα κράτη μέλη λαμβάνουν όλα τα αναγκαία μέτρα για να εκτελέσουν την απόφαση επιστροφής, εάν δεν έχει χορηγηθεί χρονικό διάστημα οικειοθελούς αναχώρησης σύμφωνα με το άρθρο 7,

παράγραφος 4 ή εάν ο συγκεκριμένος υπήκοος δεν έχει συμμορφωθεί με την υποχρέωση επιστροφής εντός της προθεσμίας οικειοθελούς αναχώρησης που έχει χορηγηθεί σύμφωνα με το άρθρο 7.»

### **Το ισπανικό δίκαιο**

#### *Ο νόμος περί αλλοδαπών*

- 10 Το άρθρο 28, παράγραφος 3, στοιχείο c, του Ley Orgánica 4/2000, sobre derechos y libertades de los extranjeros en España y su integración social (οργανικού νόμου 4/2000 περί των δικαιωμάτων και ελευθεριών των αλλοδαπών στην Ισπανία και περί κοινωνικής εντάξεώς τους), της 11ης Ιανουαρίου 2000 (BOE αριθ. 10, της 12ης Ιανουαρίου 2000, σ. 1139), όπως τροποποιήθηκε με τον Ley Orgánica 2/2009 (οργανικό νόμο 2/2009), της 11ης Δεκεμβρίου 2009 (BOE αριθ. 299, της 12ης Δεκεμβρίου 2009, σ. 104986) (στο εξής: νόμος περί αλλοδαπών), προβλέπει ότι ο αλλοδαπός υποχρεούται να εγκαταλείψει το ισπανικό έδαφος σε περίπτωση διοικητικής απορρίψεως αιτήσεώς του περί παρατάσεως της διαμονής του στην ισπανική επικράτεια ή σε περίπτωση που δεν έχει άδεια διαμονής στην Ισπανία.
- 11 Το άρθρο 53, παράγραφος 1, στοιχείο a, του νόμου περί αλλοδαπών ορίζει ως «σοβαρή» παράβαση «το γεγονός ότι ο ενδιαφερόμενος δεν βρίσκεται νομίμως στο ισπανικό έδαφος επειδή δεν παρατάθηκε η άδεια διαμονής του, ή δεν διαθέτει άδεια διαμονής ή η ισχύς της αδειάς διαμονής του έχει λήξει από τριών και πλέον μηνών, χωρίς να έχει ζητήσει την ανανέωσή της εντός της νόμιμης προθεσμίας».
- 12 Δυνάμει του άρθρου 55, παράγραφος 1, στοιχείο b, του νόμου περί αλλοδαπών, οι σοβαρές παραβάσεις επισύρουν πρόστιμο από 501 έως 10 000 ευρώ.
- 13 Κατά το άρθρο 57 του εν λόγω νόμου:

«1. Όταν οι παραβάτες είναι αλλοδαποί και η συμπεριφορά τους χαρακτηρίζεται ως “σοβαρότατη” ή ως “σοβαρή” παράβαση κατά την έννοια του άρθρου 53, παράγραφος 1, στοιχεία a, b, c, d και f, του παρόντος οργανικού νόμου, δύναται, αντί προστίμου, να επιβληθεί, λαμβανομένης υπόψη της αρχής της αναλογικότητας, η απομάκρυνση από το ισπανικό έδαφος μετά την ολοκλήρωση της αντίστοιχης διοικητικής διαδικασίας και μέσω αιτιολογημένης αποφάσεως η οποία αξιολογεί τις πράξεις που στοιχειοθετούν την παράβαση.

[...]

3. Οι κυρώσεις της απομακρύνσεως και του προστίμου δεν μπορούν σε καμία περίπτωση να επιβληθούν σωρευτικά.

[...]»
- 14 Το άρθρο 63 του ίδιου νόμου, σχετικά με την «κατά προτεραιότητα διαδικασία», προβλέπει στην παράγραφο 7 τα εξής:

«Στις προβλεπόμενες από το παρόν άρθρο περιπτώσεις, η εκτέλεση της διαταγής περί απομακρύνσεως είναι άμεση.»

- 15 Το άρθρο 63 bis, παράγραφος 2, του νόμου περί αλλοδαπών ορίζει τα εξής:

«Η απόφαση για τη λήψη μέτρου απομακρύνσεως, η οποία εκδίδεται στο πλαίσιο της τακτικής διαδικασίας, θέτει προθεσμία οικειοθελούς αναχώρησης του ενδιαφερομένου από το εθνικό έδαφος. Η διάρκεια της προθεσμίας αυτής κυμαίνεται από επτά έως τριάντα ημέρες και αρχίζει να τρέχει από τον χρόνο κοινοποίησεως της εν λόγω αποφάσεως. Η προθεσμία αναχώρησης που ορίζεται στη διαταγή περί απομακρύνσεως μπορεί να παραταθεί για κατάλληλο χρονικό διάστημα, λαμβανομένων υπόψη των ειδικών περιστάσεων της συγκεκριμένης περιπτώσεως, όπως είναι η διάρκεια της παραμονής, η ύπαρξη εξαρτώμενων τέκνων που φοιτούν σε σχολείο και η ύπαρξη άλλων οικογενειακών και κοινωνικών δεσμών.»

*Το βασιλικό διάταγμα 240/2007*

- 16 Το Real Decreto 240/2007, sobre entrada, libre circulación y residencia en España de ciudadanos de los Estados miembros de la Unión Europea y de otros Estados parte en el Acuerdo sobre el Espacio Económico Europeo (βασιλικό διάταγμα 240/2007, σχετικά με την είσοδο, ελεύθερη κυκλοφορία και διαμονή στην Ισπανία πολιτών των κρατών μελών της Ευρωπαϊκής Ένωσης και των άλλων συμβαλλόμενων στη συμφωνία για τον Ευρωπαϊκό Οικονομικό Χώρο κρατών), της 16ης Φεβρουαρίου 2007 (BOE αριθ. 51, της 28ης Φεβρουαρίου 2007, σ. 8558), μεταφέρει στο ισπανικό δίκαιο την οδηγία 2004/38/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 29ης Απριλίου 2004, σχετικά με το δικαίωμα των πολιτών της Ένωσης και των μελών των οικογενειών τους να κυκλοφορούν και να διαμένουν ελεύθερα στην επικράτεια των κρατών μελών, για την τροποποίηση του κανονισμού (ΕΟΚ) αριθ. 1612/68 και την κατάργηση των οδηγιών 64/221/ΕΟΚ, 68/360/ΕΟΚ, 72/194/ΕΟΚ, 73/148/ΕΟΚ, 75/34/ΕΟΚ, 75/35/ΕΟΚ, 90/364/ΕΟΚ, 90/365/ΕΟΚ και 93/96/ΕΟΚ (ΕΕ 2004, L 158, σ. 77, και διορθωτικό ΕΕ 2004, L 229, σ. 35).

### **Η διαφορά της κύριας δίκης και τα προδικαστικά ερωτήματα**

- 17 Στις 9 Μαΐου 2017 η UN, Κολομβιανή υπήκοος, εισήλθε νομίμως ως τουρίστρια στο ισπανικό έδαφος μέσω του αερολιμένα Madrid-Barajas (Ισπανία), προσκομίζοντας βεβαίωση του υιού της, ενήλικου Ισπανού υπηκόου κατοικούντος στην Ποντεβέδρα (Ισπανία), ότι θα της παρείχε ιδιωτικό κατάλυμα.
- 18 Δεδομένου ότι η νόμιμη διαμονή της UN δεν μπορούσε να υπερβεί τις 90 ημέρες, η UN έπρεπε να εγκαταλείψει το έδαφος της Ευρωπαϊκής Ένωσης πριν από τη λήξη της περιόδου αυτής. Εντούτοις, παρέμεινε στην Ισπανία μετά την παρέλευση της εν λόγω περιόδου και εγγράφηκε στο δημοτολόγιο της Ποντεβέδρα αναφέροντας ως διεύθυνση κατοικίας την κατοικία του υιού της.
- 19 Στις 13 Φεβρουαρίου 2019 το Ministerio del Interior (Υπουργείο Εσωτερικών, Ισπανία) κίνησε κατά της UN την προβλεπόμενη στο άρθρο 63 bis του νόμου περί αλλοδαπών διαδικασία επιβολής κυρώσεων για τον λόγο ότι αυτή δεν διέθετε άδεια διαμονής στην Ισπανία.
- 20 Κατά τη διάρκεια του Μαρτίου 2019, η UN υπέβαλε στην oficina de extranjería de Pontevedra (υπηρεσία αλλοδαπών της Ποντεβέδρα, Ισπανία) αίτηση χορηγήσεως δελτίου διαμονής μέλους της οικογένειας πολίτη της Ένωσης με σκοπό την οικογενειακή επανένωση με τον Ισπανό υιό της, σύμφωνα με το βασιλικό διάταγμα 240/2007.

- 21 Συγχρόνως, η UN υπέβαλε τις παρατηρήσεις της κατά την ακρόασή της στο πλαίσιο της διαδικασίας επιβολής κυρώσεων την οποία κίνησε το Υπουργείο Εσωτερικών. Με αυτές γνωστοποίησε τους οικογενειακούς της δεσμούς με την Ισπανία, εκ του λόγου ότι δεν είχε πλέον οικογένεια ούτε μέσα διαβίωσης στην Κολομβία, τη χώρα καταγωγής της, καθώς και το γεγονός ότι είχε λευκό ποινικό μητρώο και δεν είχε συλληφθεί για οποιονδήποτε λόγο κατά το παρελθόν. Επικαλέσθηκε επίσης ανθρωπιστικούς λόγους συνδεόμενους με την προστασία της οικογενείας, καθώς και παραβίαση της αρχής της αναλογικότητας.
- 22 Στις 30 Απριλίου 2019 ο διευθυντής της υπηρεσίας αλλοδαπών της Ποντεβέδρα εξέδωσε απόφαση με την οποία απέρριψε την αίτηση της UN για τη χορήγηση δελτίου διαμονής, με το αιτιολογικό ότι αυτή δεν είχε αποδείξει ότι ο υιός της τη συντηρούσε στη χώρα καταγωγής της ούτε διέθετε ιδιωτική ασφάλιση υγείας στην Ισπανία.
- 23 Η UN προσέβαλε την απόφαση αυτή της 30ής Απριλίου 2019 ενώπιον του Juzgado de lo Contencioso-Administrativo nº 2 de Pontevedra (περιφερειακού διοικητικού πρωτοδικείου αριθ. 2 της Ποντεβέδρα, Ισπανία) και, σύμφωνα με τα στοιχεία που έχει στη διάθεσή του το Δικαστήριο, η διαδικασία αυτή εξακολουθεί να εκκρεμεί.
- 24 Στις 8 Μαΐου 2019 η Subdelegada del Gobierno en Pontevedra (εκπρόσωπος της κυβερνήσεως στην επαρχία Ποντεβέδρα, Ισπανία) εξέδωσε, παράλληλα με την απόφαση της 30ής Απριλίου 2019, απόφαση με την οποία διαπίστωσε ότι η UN τελούσε σε κατάσταση παρανόμως διαμένοντος, ήτοι ότι δεν διέθετε άδεια διαμονής ή θεώρηση εισόδου, και επέβαλε σε αυτήν κύρωση συνιστάμενη στην απομάκρυνσή της από την ισπανική επικράτεια με απαγόρευση εισόδου για τρία έτη. Στην αιτιολογία της αποφάσεως αυτής, η εν λόγω αρχή διαπίστωσε ότι η UN είχε διαπράξει τη σοβαρή παράβαση του άρθρου 53, παράγραφος 1, στοιχείο α, του νόμου περί αλλοδαπών και ότι δεν ενέπιπτε στις περιπτώσεις που καλύπτονται από το δικαίωμα ασύλου.
- 25 Στις 31 Οκτωβρίου 2019 η UN άσκησε ενώπιον του Juzgado de lo Contencioso-Administrativo nº 1 de Pontevedra (περιφερειακού διοικητικού πρωτοδικείου αριθ. 1 της Ποντεβέδρα, Ισπανία), το οποίο είναι το αιτούν δικαστήριο στην υπό κρίση υπόθεση, προσφυγή με αίτημα την ακύρωση της αποφάσεως αυτής ή, επικουρικός, την αντικατάσταση της κυρώσεως της απομακρύνσεως με χρηματική κύρωση, ήτοι πρόστιμο. Η UN ζήτησε επίσης την προσωρινή αναστολή της κυρώσεως της απομακρύνσεως, το δε αιτούν δικαστήριο δέχθηκε το αίτημα αυτό με διάταξη της 19ης Δεκεμβρίου 2019.
- 26 Το αιτούν δικαστήριο διαπιστώνει ότι, μολονότι το άρθρο 57 του νόμου περί αλλοδαπών απαγορεύει τη σωρευτική επιβολή προστίμου και της κυρώσεως της απομακρύνσεως εις βάρος υπηκόου τρίτης χώρας ο οποίος διαμένει παρανόμως στο ισπανικό έδαφος, εντούτοις ο νόμος αυτός επιτρέπει την επιβολή των δύο αυτών κυρώσεων διαδοχικώς εις βάρος του συγκεκριμένου υπηκόου.
- 27 Εν πάση περιπτώσει, η επιβολή προστίμου δεν απαλλάσσει τον ενδιαφερόμενο υπήκοο τρίτης χώρας από την υποχρέωση να εγκαταλείψει το ισπανικό έδαφος, σύμφωνα με το άρθρο 28, παράγραφος 3, στοιχείο c, του νόμου περί αλλοδαπών, αν δεν λάβει την απαιτούμενη θεώρηση εισόδου ή άδεια διαμονής. Αν ο ενδιαφερόμενος υπήκοος τρίτης χώρας δεν νομιμοποιήσει τη διαμονή του εντός εύλογης προθεσμίας, μπορεί να κινηθεί νέα διαδικασία επιβολής κυρώσεων εναντίον του, καταλήγουσα σε αναγκαστική απομάκρυνση. Συγκεκριμένα, σύμφωνα με την ισπανική νομολογία, το γεγονός ότι επιβλήθηκε πρόστιμο σε υπήκοο τρίτης χώρας του οποίου η διαμονή στην Ισπανία είναι παράνομη θεωρείται επιβαρυντική περίσταση, κατά την έννοια του νόμου αυτού.

- 28 Βεβαίως, με την απόφαση της 23ης Απριλίου 2015, *Zaizoune* (C-38/14, EU:C:2015:260), το Δικαστήριο έκρινε ότι η οδηγία 2008/115 έχει την έννοια ότι αντιτίθεται σε κανονιστική ρύθμιση κράτους μέλους η οποία προβλέπει ότι, σε περίπτωση παράνομης διαμονής υπηκόων τρίτων χωρών στην επικράτεια του κράτους αυτού, επιβάλλεται, αναλόγως των περιστάσεων, είτε πρόστιμο είτε απομάκρυνση, τα δε δύο αυτά μέτρα αποκλείουν το ένα το άλλο.
- 29 Εντούτοις, η ερμηνεία της ισπανικής νομοθεσίας στην οποία προέβη το αιτούν δικαστήριο στην υπόθεση επί της οποίας εκδόθηκε η απόφαση αυτή διαφέρει από εκείνη που δέχθηκε το αιτούν δικαστήριο στην υπόθεση της κύριας δίκης. Συγκεκριμένα, το πρόστιμο που προβλέπει η επίμαχη στην υπόθεση της κύριας δίκης ισπανική νομοθεσία ισοδυναμεί με όχληση για οικειοθελή εγκατάλειψη του ισπανικού εδάφους εντός τασσόμενης προς τούτο προθεσμίας. Σε περίπτωση που ο ενδιαφερόμενος υπήκοος τρίτης χώρας δεν εγκαταλείψει οικειοθελώς την εν λόγω επικράτεια πριν από τη λήξη της προθεσμίας αυτής, λαμβάνεται το μέτρο της αναγκαστικής απομακρύνσεως αν ο εν λόγω υπήκοος δεν νομιμοποιήσει τη διαμονή του. Επομένως, το πρόστιμο που προβλέπει η επίμαχη στην κύρια δίκη ισπανική ρύθμιση δεν μπορεί, αυτό καθ' εαυτό, να νομιμοποιήσει τη διαμονή του υπηκόου αυτού ούτε να εμποδίσει την εν συνεχεία απομάκρυνσή του.
- 30 Επιπλέον, η κατάσταση του υπηκόου τρίτης χώρας που αποτέλεσε το αντικείμενο της υποθέσεως επί της οποίας εκδόθηκε η απόφαση της 23ης Απριλίου 2015, *Zaizoune* (C-38/14, EU:C:2015:260), χαρακτηριζόταν από την ύπαρξη επιβαρυντικής περιστάσεως, ήτοι προηγούμενης καταδίκης σε στερητική της ελευθερίας ποινή δύο ετών και έξι μηνών για παράνομη διακίνηση ναρκωτικών. Αντιθέτως, δεν υφίσταται καμία επιβαρυντική περίσταση στην υπόθεση της κύριας δίκης, δεδομένου ότι η UN δεν έχει κανένα ποινικό ιστορικό, διαθέτει έγγραφα ταυτότητας και έχει εισέλθει νομίμως στην Ισπανία. Εξάλλου, η UN θα μπορούσε ενδεχομένως να νομιμοποιήσει τη διαμονή της στην Ισπανία χάρη, μεταξύ άλλων, στους οικογενειακούς δεσμούς της.
- 31 Υπό τις συνθήκες αυτές, το Juzgado de lo Contencioso-Administrativo nº 1 de Pontevedra (περιφερειακό διοικητικό πρωτοδικείο αριθ. 1 της Ποντεβέδρα) αποφάσισε να αναστείλει την ενώπιόν του διαδικασία και να υποβάλει στο Δικαστήριο τα ακόλουθα προδικαστικά ερωτήματα:
- «1) Έχει η οδηγία 2008/115 [...] (άρθρα 4, παράγραφος 3, 6, παράγραφοι 1 και 5, και 7, παράγραφος 1), την έννοια ότι αντιτίθεται σε εθνική ρύθμιση [...] η οποία τιμωρεί την παράνομη διαμονή αλλοδαπών στο πρόσωπο των οποίων δεν συντρέχουν επιβαρυντικές περιστάσεις, κατά πρώτον, με την επιβολή προστίμου συνοδευόμενου από εντολή οικειοθελούς επιστροφής στη χώρα καταγωγής και στη συνέχεια, κατά δεύτερον, με απομάκρυνση, εφόσον ο αλλοδαπός δεν επιτύχει τη νομιμοποίηση της παραμονής του στη χώρα ή δεν επιστρέφει οικειοθελώς στη χώρα του;
- 2) Συνάδει προς τη νομολογία του Δικαστηρίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης σχετικά με τα όρια του άμεσου αποτελέσματος των οδηγιών η ερμηνεία της αποφάσεώς του της 23ης Απριλίου 2015 *Zaizoune* (C-38/14, EU:C:2015:260), υπό την έννοια ότι οι ισπανικές αρχές και τα ισπανικά δικαστήρια μπορούν να εφαρμόζουν άμεσα την οδηγία 2008/115 [...] εις βάρος ιδιώτη, μη λαμβάνοντας υπόψη και μη εφαρμόζοντας τις ευνοϊκότερες, ως προς την επιβολή κυρώσεων, διατάξεις του εσωτερικού δικαίου, όπερ επιτείνει τον βαθμό ευθύνης λόγω της οποίας επιβάλλονται κυρώσεις και ενδεχομένως συνιστά παραβίαση της αρχής της νομιμότητας των εγκλημάτων και των ποινών, ή, πρέπει, αντιθέτως, να συνεχίσει να εφαρμόζεται το ευνοϊκότερο για τον ιδιώτη εσωτερικό δίκαιο ενόσω δεν τροποποιείται ή δεν καταργείται με σχετική νομοθετική μεταρρύθμιση;»



## Η διαδικασία ενώπιον του Δικαστηρίου

- 32 Με επιστολή της 15ης Οκτωβρίου 2020, η Γραμματεία του Δικαστηρίου διαβίβασε στο αιτούν δικαστήριο την απόφαση της 8ης Οκτωβρίου 2020, Subdelegación del Gobierno en Toledo (Συνέπειες της απόφασης Zaizoune) (C-568/19, EU:C:2020:807), καλώντας το να του γνωστοποιήσει αν, υπό το πρίσμα της απόφασης αυτής, εμμένει στην προδικαστική του παραπομπή και, ειδικότερα, στο δεύτερο ερώτημα.
- 33 Με απόφαση της 2ας Νοεμβρίου 2020, η οποία περιήλθε στο Δικαστήριο στις 19 Νοεμβρίου 2020, το αιτούν δικαστήριο απέσυρε το δεύτερο ερώτημα, εμμένοντας όμως στο πρώτο ερώτημα.

## Επί του προδικαστικού ερωτήματος

- 34 Με το προδικαστικό ερώτημα, το αιτούν δικαστήριο ζητεί, κατ' ουσίαν, να διευκρινισθεί αν η οδηγία 2008/115 έχει την έννοια ότι αντιτίθεται σε κανονιστική ρύθμιση κράτους μέλους η οποία τιμωρεί την παράνομη διαμονή υπηκόου τρίτης χώρας στο έδαφος του κράτους μέλους αυτού, εφόσον δεν συντρέχουν επιβαρυντικές περιστάσεις, αρχικώς, με την επιβολή προστίμου συνοδευόμενου από την υποχρέωση αναχωρήσεως από το έδαφος του εν λόγω κράτους μέλους εντός τασσόμενης προς τούτο προθεσμίας, εκτός εάν, πριν από την παρέλευση της προθεσμίας, η διαμονή του υπηκόου αυτού νομιμοποιηθεί, και, εν συνεχεία, σε περίπτωση μη νομιμοποιήσεως της διαμονής του εν λόγω υπηκόου, με απόφαση που διατάσσει την αναγκαστική απομάκρυνσή του.
- 35 Προκαταρκτικώς, επισημαίνεται ότι το αιτούν δικαστήριο ερωτά το Δικαστήριο στο πλαίσιο υποθέσεως που αφορά την ίδια εθνική ρύθμιση με την επίμαχη στην υπόθεση επί της οποίας εκδόθηκε η απόφαση της 23ης Απριλίου 2015, Zaizoune (C-38/14, EU:C:2015:260). Κατά τη σκέψη 29 της απόφασης εκείνης, από την απόφαση περί παραπομπής προέκυπτε ότι η παράνομη διαμονή των υπηκόων τρίτων χωρών στο ισπανικό έδαφος είναι δυνατόν, κατ' εφαρμογήν της εν λόγω ρυθμίσεως, να επισύρει ως αποκλειστική κύρωση την επιβολή προστίμου, το οποίο δεν είναι συμβατό με την απομάκρυνση από το εθνικό έδαφος, δεδομένου ότι το τελευταίο αυτό μέτρο λαμβάνεται μόνον οσάκις συντρέχουν πρόσθετοι επιβαρυντικοί παράγοντες.
- 36 Το αιτούν δικαστήριο επισημαίνει ωστόσο ότι η ίδια αυτή εθνική ρύθμιση απαγορεύει, βεβαίως, τη σωρευτική επιβολή προστίμου και της κυρώσεως της απομακρύνσεως σε υπήκοο τρίτης χώρας ο οποίος διαμένει παρανόμως στο εθνικό έδαφος, πλην όμως προβλέπει την επιβολή των δύο αυτών κυρώσεων διαδοχικώς εις βάρος του εν λόγω υπηκόου τρίτης χώρας. Επομένως, η επιβολή ενός τέτοιου προστίμου θα είχε ως συνέπεια να υποχρεωθεί ο ενδιαφερόμενος υπήκοος τρίτης χώρας στο πρόσωπο του οποίου δεν συντρέχουν επιβαρυντικές περιστάσεις να εγκαταλείψει το ισπανικό έδαφος εντός της τασσόμενης προς τούτο προθεσμίας, εκτός εάν, πριν από την παρέλευση της προθεσμίας αυτής, η διαμονή του εν λόγω υπηκόου νομιμοποιηθεί από εθνική αρχή. Επιπλέον, μετά την επιβολή του προστίμου αυτού ακολουθεί, σε περίπτωση μη νομιμοποιήσεως της διαμονής του εν λόγω υπηκόου, απόφαση που διατάσσει την αναγκαστική απομάκρυνσή του.
- 37 Συναφώς, υπενθυμίζεται ότι, κατά πάγια νομολογία, δεν εναπόκειται στο Δικαστήριο, στο πλαίσιο του συστήματος δικαστικής συνεργασίας που καθιερώνει το άρθρο 267 ΣΛΕΕ, να ελέγχει ή να θέτει υπό αμφισβήτηση την ακρίβεια της εκ μέρους του εθνικού δικαστηρίου ερμηνείας του εθνικού δικαίου, δεδομένου ότι η ερμηνεία αυτή εμπίπτει στην αποκλειστική αρμοδιότητα του

τελευταίου. Επομένως, το Δικαστήριο οφείλει, όταν αποφαινεται προδικαστικώς επί ερωτημάτων που του υποβάλλει εθνικό δικαστήριο, να δέχεται την ερμηνεία του εθνικού δικαίου όπως αυτή παρατίθεται από το εν λόγω δικαστήριο (αποφάσεις της 27ης Οκτωβρίου 2009, *ČEZ*, C-115/08, EU:C:2009:660, σκέψη 57, και της 16ης Οκτωβρίου 2019, *Glencore Agriculture Hungary*, C-189/18, EU:C:2019:861, σκέψη 29).

- 38 Κατά συνέπεια, στο υποβληθέν ερώτημα πρέπει να δοθεί απάντηση εκκινώντας από την παραδοχή του αιτούντος δικαστηρίου ότι η επίμαχη στην κύρια δίκη ρύθμιση επιτρέπει, ελλείψει επιβαρυντικών περιστάσεων, να τιμωρείται η παράνομη διαμονή υπηκόων τρίτων χωρών στο εθνικό έδαφος διά της επιβολής προστίμου, συνοδευόμενου από υποχρέωση επιστροφής, και, διαδοχικώς, διά της επιβολής μέτρου απομακρύνσεως.
- 39 Συναφώς, πρέπει να υπομνησθεί ότι σκοπός της οδηγίας 2008/115, όπως προκύπτει από τις αιτιολογικές σκέψεις 2 και 4, είναι η καθιέρωση μιας αποτελεσματικής πολιτικής απομακρύνσεως και επαναπατρισμού. Η οδηγία αυτή θεσπίζει, δυνάμει του άρθρου 1, τους «κοινούς κανόνες και διαδικασίες» που εφαρμόζει κάθε κράτος μέλος για την επιστροφή των παρανόμως διαμενόντων υπηκόων τρίτων χωρών (απόφαση της 23ης Απριλίου 2015, *Zaizoune*, C-38/14, EU:C:2015:260, σκέψη 30).
- 40 Η οδηγία 2008/115 αφορά αποκλειστικώς την επιστροφή των παρανόμως διαμενόντων υπηκόων τρίτων κρατών και δεν αποβλέπει συνεπώς στην εναρμόνιση του συνόλου των κανόνων των κρατών μελών περί διαμονής των αλλοδαπών. Κατά συνέπεια, η οδηγία αυτή δεν αποκλείει τον χαρακτηρισμό από νομοθεσία ενός κράτους μέλους της παράνομης διαμονής ως εγκλήματος και την πρόβλεψη προστίμων για την αποτροπή και τον κολασμό της διαπράξεως μιας τέτοιας παραβάσεως (πρβλ. απόφαση της 6ης Δεκεμβρίου 2012, *Sagor*, C-430/11, EU:C:2012:777, σκέψη 31 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία).
- 41 Ωστόσο, η οδηγία 2008/115 καθιερώνει επακριβώς τη διαδικασία που πρέπει να εφαρμόζει κάθε κράτος μέλος για την επιστροφή των παρανόμως διαμενόντων υπηκόων τρίτων χωρών και καθορίζει τη χρονική σειρά διεξαγωγής των διαφόρων σταδίων που περιλαμβάνει διαδοχικώς η διαδικασία αυτή (πρβλ. απόφαση της 28ης Απριλίου 2011, *El Dridi*, C-61/11 PPU, EU:C:2011:268, σκέψη 34).
- 42 Συνακόλουθα, το άρθρο 6, παράγραφος 1, της εν λόγω οδηγίας προβλέπει, κατά κύριο λόγο, ότι τα κράτη μέλη υποχρεούνται να εκδώσουν απόφαση επιστροφής εις βάρος παντός υπηκόου τρίτης χώρας ο οποίος διαμένει παρανόμως στο έδαφός τους (απόφαση της 23ης Απριλίου 2015, *Zaizoune*, C-38/14, EU:C:2015:260, σκέψη 31 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία).
- 43 Πράγματι, εφόσον διαπιστώνουν το παράνομο της διαμονής, οι αρμόδιες εθνικές αρχές οφείλουν, δυνάμει του άρθρου αυτού και υπό την επιφύλαξη των εξαιρέσεων που προβλέπονται στις παραγράφους 2 έως 5 του ίδιου άρθρου, να εκδίδουν απόφαση επιστροφής (απόφαση της 23ης Απριλίου 2015, *Zaizoune*, C-38/14, EU:C:2015:260, σκέψη 32 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία).
- 44 Πρέπει, εξάλλου, να επισημανθεί ότι, όταν έχει εκδοθεί απόφαση επιστροφής εις βάρος υπηκόου τρίτης χώρας, αλλά ο τελευταίος δεν έχει συμμορφωθεί με την υποχρέωση επιστροφής, είτε εντός της προθεσμίας που χορηγήθηκε για οικειοθελή αναχώρηση είτε όταν δεν χορηγήθηκε καμία προθεσμία προς τούτο, το άρθρο 8, παράγραφος 1, της οδηγίας 2008/115 επιβάλλει στα κράτη μέλη, προς διασφάλιση της αποτελεσματικότητας των διαδικασιών επιστροφής, να λαμβάνουν όλα τα αναγκαία μέτρα προκειμένου να προβούν στην απομάκρυνση του ενδιαφερομένου, ήτοι,

δυνάμει του άρθρου 3, σημείο 5, της εν λόγω οδηγίας, στη φυσική μεταφορά του εκτός του εν λόγω κράτους μέλους (απόφαση της 23ης Απριλίου 2015, *Zaizoune*, C-38/14, EU:C:2015:260, σκέψη 33 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία).

- 45 Επιπροσθέτως, τόσο από το καθήκον πίστεως που υπέχουν τα κράτη μέλη όσο και από τις επιταγές αποτελεσματικότητας που υπενθυμίζονται, μεταξύ άλλων, στην αιτιολογική σκέψη 4 της οδηγίας 2008/115, προκύπτει ότι η υποχρέωση την οποία επιβάλλει το άρθρο 8 της εν λόγω οδηγίας στα κράτη μέλη να προβαίνουν, στις προβλεπόμενες στην παράγραφο 1 του άρθρου αυτού περιπτώσεις, στην απομάκρυνση του εν λόγω υπηκόου πρέπει να εκπληρώνεται το συντομότερο δυνατόν (απόφαση της 23ης Απριλίου 2015, *Zaizoune*, C-38/14, EU:C:2015:260, σκέψη 34 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία).
- 46 Εν προκειμένω, όπως προκύπτει από την απόφαση περί παραπομπής, η επιβολή προστίμου σε παράνομως διαμένοντα υπήκοο τρίτης χώρας συνεπάγεται την υποχρέωση του υπηκόου αυτού να εγκαταλείψει το εθνικό έδαφος εντός τασσόμενης προς τούτο προθεσμίας, εκτός εάν, πριν από την παρέλευση της προθεσμίας αυτής, η διαμονή του εν λόγω υπηκόου νομιμοποιηθεί από εθνική αρχή. Μόνον όταν, κατά τη λήξη της προθεσμίας αυτής, ο εν λόγω υπήκοος δεν έχει νομιμοποιήσει τη διαμονή του ούτε έχει προβεί σε οικειοθελή αναχώρηση, η αρμόδια αρχή εκδίδει υποχρεωτικώς απόφαση περί απομακρύνσεως.
- 47 Κατά πρώτον, μολονότι, σύμφωνα με όσα υπομνήσθηκαν στη σκέψη 40 της παρούσας αποφάσεως, η οδηγία 2008/115 δεν αντιτίθεται στον χαρακτηρισμό από το δίκαιο κράτους μέλους της παράνομης διαμονής ως εγκλήματος και στην πρόβλεψη κυρώσεων για την αποτροπή και την καταστολή της τελέσεως ενός τέτοιου αδικήματος, οι κυρώσεις αυτές δεν μπορούν να θέσουν σε κίνδυνο την εφαρμογή των κοινών κανόνων και διαδικασιών που θεσπίζει η εν λόγω οδηγία και, ως εκ τούτου, να την καταστήσουν άνευ πρακτικής αποτελεσματικότητας (πρβλ. απόφαση της 6ης Δεκεμβρίου 2012, *Sagor*, C-430/11, EU:C:2012:777, σκέψη 32 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία).
- 48 Συναφώς, πρέπει να υπομνησθεί ότι το Δικαστήριο έχει κρίνει ότι η επιβολή χρηματικής ποινής δεν είναι αφ' εαυτής ικανή να παρακωλύσει τη διαδικασία επιστροφής που προβλέπει η οδηγία 2008/115, δεδομένου ότι η ποινή αυτή δεν εμποδίζει την έκδοση και την εκτέλεση αποφάσεως επιστροφής τηρουμένων πλήρως των προϋποθέσεων των άρθρων 6 και 8 της οδηγίας (πρβλ. απόφαση της 6ης Δεκεμβρίου 2012, *Sagor*, C-430/11, EU:C:2012:777, σκέψη 36).
- 49 Εν προκειμένω, από την εφαρμοστέα εθνική ρύθμιση προκύπτει ότι το πρόστιμο που επιβάλλεται σε υπήκοο τρίτης χώρας, η διαμονή του οποίου διαπιστώθηκε ότι είναι παράνομη, συνοδεύεται κατ' ανάγκην από την υποχρέωση του υπηκόου αυτού να εγκαταλείψει το εθνικό έδαφος εντός τασσόμενης προς τούτο προθεσμίας.
- 50 Κατά δεύτερον, όσον αφορά την εκτέλεση της υποχρέωσης που απορρέει από την απόφαση επιστροφής, το Δικαστήριο έχει κρίνει ότι, όπως προκύπτει από την αιτιολογική σκέψη 10 της οδηγίας 2008/115, πρέπει να δίνεται προτεραιότητα, με την επιφύλαξη εξαιρέσεων, στην οικειοθελή εκτέλεση της υποχρέωσης αυτής (πρβλ. απόφαση της 11ης Ιουνίου 2015, *Zh. και O.*, C-554/13, EU:C:2015:377, σκέψη 44 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία), η δε αναγκαστική απομάκρυνση χωρεί μόνον ως έσχατη λύση [πρβλ. απόφαση της 17ης Δεκεμβρίου 2020, Επιτροπή κατά Ουγγαρίας (Υποδοχή των αιτούντων διεθνή προστασία), C-808/18, EU:C:2020:1029, σκέψη 252].

- 51 Μολονότι από τον ορισμό της εννοίας της «οικειοθελούς αναχωρήσεως» του άρθρου 3, σημείο 8, της οδηγίας 2008/115 προκύπτει ότι η προθεσμία που τάσσεται με την απόφαση επιστροφής αποσκοπεί στο να παράσχει στον παρανόμως διαμένοντα υπήκοο τρίτης χώρας τη δυνατότητα να συμμορφωθεί προς την υποχρέωση επιστροφής που υπέχει, επιβάλλεται εντούτοις η διαπίστωση ότι καμία διάταξη της οδηγίας αυτής δεν απαγορεύει στον εν λόγω υπήκοο να επιδιώξει, καθ' όλη τη διάρκεια της προθεσμίας αυτής, τη νομιμοποίηση της διαμονής του.
- 52 Αντιθέτως, το άρθρο 6, παράγραφος 4, της οδηγίας 2008/115 προβλέπει ότι τα κράτη μέλη μπορούν ανά πάσα στιγμή να αποφασίσουν τη χορήγηση αυτοτελούς τίτλου διαμονής ή άλλης αδειάς που παρέχει δικαίωμα διαμονής για λόγους φιλευσπλαχνίας, για ανθρωπιστικούς ή άλλους λόγους σε υπήκοο τρίτης χώρας που διαμένει παρανόμως στο έδαφός τους. Εφόσον η απόφαση επιστροφής έχει ήδη εκδοθεί, τότε αυτή ανακαλείται ή αναστέλλεται για τη διάρκεια ισχύος του τίτλου διαμονής ή άλλης αδειάς που παρέχει δικαίωμα διαμονής.
- 53 Όσον αφορά τη διάρκεια της προθεσμίας που μπορεί να ταχθεί στον ενδιαφερόμενο για την οικειοθελή εκτέλεση της υποχρέωσης επιστροφής, το άρθρο 7, παράγραφος 1, της οδηγίας 2008/115 ορίζει ότι, με την επιφύλαξη των εξαιρέσεων που προβλέπονται στις παραγράφους 2 και 4 του άρθρου αυτού, η απόφαση επιστροφής προβλέπει, κατ' αρχήν, κατάλληλο χρονικό διάστημα για την οικειοθελή αναχώρηση κυμαινόμενο μεταξύ επτά και τριάντα ημερών.
- 54 Στο πλαίσιο αυτό, το άρθρο 7, παράγραφος 2, της οδηγίας 2008/115 διευκρινίζει ότι, εφόσον είναι αναγκαίο, τα κράτη μέλη παρατείνουν την προθεσμία οικειοθελούς αναχωρήσεως για κατάλληλο χρονικό διάστημα, λαμβάνοντας υπόψη τις ειδικές περιστάσεις της συγκεκριμένης περιπτώσεως, όπως τη διάρκεια της παραμονής, την ύπαρξη παιδιών που φοιτούν σε σχολείο και την ύπαρξη άλλων οικογενειακών και κοινωνικών δεσμών. Η διάταξη αυτή δεν εξαρτά την εν λόγω δυνατότητα που παρέχεται στα κράτη μέλη από καμία ιδιαίτερη προϋπόθεση.
- 55 Επομένως, ακόμη και στην περίπτωση κατά την οποία παρανόμως διαμένων υπήκοος τρίτης χώρας δεν συμμορφώθηκε προς την υποχρέωση επιστροφής εντός του χρονικού διαστήματος οικειοθελούς αναχωρήσεως που ορίζεται σύμφωνα με το άρθρο 7, παράγραφος 1, της οδηγίας 2008/115, η παράγραφος 2 του άρθρου αυτού επιτρέπει, υπό ορισμένες ειδικές περιστάσεις της εκάστοτε περιπτώσεως, την αναβολή της εκτελέσεως της υποχρέωσης επιστροφής δι' απομακρύνσεως.
- 56 Ως εκ τούτου, μολονότι η οδηγία 2008/115 δεν ρυθμίζει τις σχέσεις μεταξύ της διαδικασίας που αφορά αίτηση χορηγήσεως αδειάς διαμονής για λόγους οικογενειακής επανενώσεως την οποία υποβάλλει υπήκοος τρίτης χώρας και της διαδικασίας που αφορά την έκδοση αποφάσεως περί επιστροφής ή απομακρύνσεως, εντούτοις από τις διαπιστώσεις που περιλαμβάνονται στις σκέψεις 51 και 55 της παρούσας αποφάσεως προκύπτει ότι η εν λόγω οδηγία επιτρέπει, εντός των ορίων που καθορίζονται στο άρθρο της 7, παράγραφοι 1 και 2, σε κράτος μέλος να αναβάλει την εκτέλεση της υποχρέωσης επιστροφής που υπέχει υπήκοος τρίτης χώρας, όταν αυτός επιδιώκει, λόγω των ιδιαίτερων περιστάσεων της καταστάσεώς του, να νομιμοποιήσει τη διαμονή του, ιδίως για οικογενειακούς λόγους.
- 57 Εξάλλου, στο πλαίσιο αυτό πρέπει να υπομνησθεί ότι η αιτιολογική σκέψη 6 της οδηγίας 2008/115 αναφέρει μεταξύ άλλων ότι, σύμφωνα με τις γενικές αρχές του δικαίου της Ένωσης, οι αποφάσεις δυνάμει της εν λόγω οδηγίας θα πρέπει να λαμβάνονται κατά περίπτωση και να βασίζονται σε αντικειμενικά κριτήρια, και τούτο συνεπάγεται ότι λαμβάνονται υπόψη και άλλοι παράγοντες πέραν απλώς του γεγονότος της παράνομης διαμονής. Ειδικότερα, όπως έχει αποφανθεί το Δικαστήριο, η τήρηση της αρχής της αναλογικότητας πρέπει να διασφαλίζεται κατά τη διάρκεια

όλων των σταδίων της διαδικασίας επιστροφής που καθιερώνει η εν λόγω οδηγία, συμπεριλαμβανομένου του σταδίου της αποφάσεως επιστροφής, στο πλαίσιο του οποίου το οικείο κράτος μέλος οφείλει να αποφασίσει σχετικά με τη χορήγηση προθεσμίας οικειοθελούς αναχωρήσεως δυνάμει του άρθρου 7 της ίδιας οδηγίας (πρβλ. απόφαση της 11ης Ιουνίου 2015, Zh. και O., C-554/13, EU:C:2015:377, σκέψη 49 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία).

- 58 Κατά συνέπεια, διαπιστώνεται ότι η οδηγία 2008/115 δεν αντιτίθεται, αυτή καθ' εαυτήν, στη δυνατότητα κράτους μέλους, σε περίπτωση μη συνδρομής των προβλεπόμενων στο άρθρο 7, παράγραφος 4, της οδηγίας αυτής περιστάσεων οι οποίες δικαιολογούν την άμεση απομάκρυνση παρανόμως διαμένοντος υπηκόου τρίτης χώρας ο οποίος υπέχει υποχρέωση επιστροφής, να παρατείνει την προθεσμία οικειοθελούς αναχωρήσεως του εν λόγω υπηκόου μέχρι την ολοκλήρωση της διαδικασίας νομιμοποιήσεως της διαμονής του.
- 59 Συναφώς, πρέπει εντούτοις να υπομνησθεί ότι, κατά τη νομολογία του Δικαστηρίου, εθνική ρύθμιση δεν μπορεί να εμποδίσει την εφαρμογή των κοινών κανόνων και διαδικασιών που θεσπίζει η οδηγία 2008/115 και, ως εκ τούτου, να θίξει την πρακτική αποτελεσματικότητα της οδηγίας, καθυστερώντας την επιστροφή προσώπου εις βάρος του οποίου έχει εκδοθεί απόφαση επιστροφής (πρβλ. απόφαση της 23ης Απριλίου 2015, Zaizoune, C-38/14, EU:C:2015:260, σκέψεις 39 και 40 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία).
- 60 Επομένως, στην περίπτωση διαδικασίας επιστροφής η οποία εκκινεί με την επιβολή προστίμου συνοδευόμενου από υποχρέωση επιστροφής και η οποία ακολουθείται, σε περίπτωση που ο συγκεκριμένος υπήκοος τρίτης χώρας δεν συμμορφωθεί προς την υποχρέωση αυτή εντός της τασσόμενης προς τούτο προθεσμίας, από την απομάκρυνσή του, είναι σημαντικό η εν λόγω προθεσμία να μην είναι ικανή να προκαλέσει καθυστερήσεις ικανές να καταστήσουν την οδηγία 2008/115 άνευ πρακτικής αποτελεσματικότητας.
- 61 Πράγματι, όπως υπομνήσθηκε στη σκέψη 45 της παρούσας αποφάσεως, η υποχρέωση που επιβάλλει το άρθρο 8 της εν λόγω οδηγίας στα κράτη μέλη να προβαίνουν στην απομάκρυνση πρέπει να εκπληρώνεται το συντομότερο δυνατόν.
- 62 Ειδικότερα, εναπόκειται στο οικείο κράτος μέλος να μεριμνά ώστε η διάρκεια κάθε παρατάσεως της προθεσμίας οικειοθελούς αναχωρήσεως κατ' εφαρμογήν του άρθρου 7, παράγραφος 2, της οδηγίας 2008/115 να περιορίζεται στο κατάλληλο χρονικό διάστημα και, όπως προκύπτει από την αιτιολογική σκέψη 10 της οδηγίας αυτής, η παράταση να είναι αναγκαία λόγω των ειδικών περιστάσεων της συγκεκριμένης περιπτώσεως.
- 63 Εν προκειμένω, υπό την επιφύλαξη των διακριβώσεων που απόκεινται στο αιτούν δικαστήριο, από τη σχετική ισπανική νομοθεσία προκύπτει, αφενός, ότι η διάρκεια του χρονικού διαστήματος οικειοθελούς αναχωρήσεως παρανόμως διαμένοντος υπηκόου τρίτης χώρας κυμαίνεται μεταξύ επτά και τριάντα ημερών και, αφετέρου, ότι η προθεσμία αυτή μπορεί να παραταθεί για εύλογο χρονικό διάστημα υπό το πρίσμα των περιστάσεων της συγκεκριμένης περιπτώσεως, όπως είναι η διάρκεια της παραμονής, η ύπαρξη εξαρτώμενων τέκνων που φοιτούν σε σχολείο και η ύπαρξη άλλων οικογενειακών και κοινωνικών δεσμών. Πάντως, στο μέτρο που η παράταση αυτή χορηγείται προκειμένου να ληφθεί υπόψη αίτηση νομιμοποιήσεως της διαμονής του παρανόμως διαμένοντος υπηκόου τρίτης χώρας, πρέπει η συνακόλουθα χορηγούμενη προθεσμία να καθορίζεται σύμφωνα με τις απαιτήσεις που εκτίθενται στην προηγούμενη σκέψη.

- 64 Λαμβανομένου υπόψη του συνόλου των προεκτεθέντων, στο υποβληθέν ερώτημα προσήκει η απάντηση ότι η οδηγία 2008/115, ιδίως δε το άρθρο της 6, παράγραφος 1, και το άρθρο της 8, παράγραφος 1, ερμηνευόμενα σε συνδυασμό με το άρθρο 6, παράγραφος 4, και το άρθρο 7, παράγραφοι 1 και 2, της οδηγίας, έχει την έννοια ότι δεν αντιτίθεται σε κανονιστική ρύθμιση κράτους μέλους η οποία τιμωρεί την παράνομη διαμονή υπηκόου τρίτης χώρας στο έδαφος του κράτους μέλους αυτού, εφόσον δεν συντρέχουν επιβαρυντικές περιστάσεις, αρχικώς, με την επιβολή προστίμου συνοδευόμενου από την υποχρέωση αναχωρήσεως από το έδαφος του εν λόγω κράτους μέλους εντός τασσόμενης προς τούτο προθεσμίας, εκτός εάν, πριν από την παρέλευση της προθεσμίας, η διαμονή του υπηκόου αυτού νομιμοποιηθεί, και, εν συνεχεία, σε περίπτωση μη νομιμοποίησεως της διαμονής του εν λόγω υπηκόου, με απόφαση που διατάσσει την αναγκαστική απομάκρυνσή του, υπό την προϋπόθεση ότι η ως άνω προθεσμία καθορίζεται σύμφωνα προς τις απαιτήσεις του άρθρου 7, παράγραφοι 1 και 2, της εν λόγω οδηγίας.

### Επί των δικαστικών εξόδων

- 65 Δεδομένου ότι η παρούσα διαδικασία έχει ως προς τους διαδίκους της κύριας δίκης τον χαρακτήρα παρεμπίπτοντος που ανέκυψε ενώπιον του αιτούντος δικαστηρίου, σ' αυτό εναπόκειται να αποφανθεί επί των δικαστικών εξόδων. Τα έξοδα στα οποία υποβλήθηκαν όσοι υπέβαλαν παρατηρήσεις στο Δικαστήριο, πλην των ως άνω διαδίκων, δεν αποδίδονται.

Για τους λόγους αυτούς, το Δικαστήριο (τρίτο τμήμα) αποφαινεται:

**Η οδηγία 2008/115/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 16ης Δεκεμβρίου 2008, σχετικά με τους κοινούς κανόνες και διαδικασίες στα κράτη μέλη για την επιστροφή των παρανόμως διαμενόντων υπηκόων τρίτων χωρών, ιδίως δε το άρθρο της 6, παράγραφος 1, και το άρθρο της 8, παράγραφος 1, ερμηνευόμενα σε συνδυασμό με το άρθρο 6, παράγραφος 4, και το άρθρο 7, παράγραφοι 1 και 2, της οδηγίας, έχει την έννοια ότι δεν αντιτίθεται σε κανονιστική ρύθμιση κράτους μέλους η οποία τιμωρεί την παράνομη διαμονή υπηκόου τρίτης χώρας στο έδαφος του κράτους μέλους αυτού, εφόσον δεν συντρέχουν επιβαρυντικές περιστάσεις, αρχικώς, με την επιβολή προστίμου συνοδευόμενου από την υποχρέωση αναχωρήσεως από το έδαφος του εν λόγω κράτους μέλους εντός τασσόμενης προς τούτο προθεσμίας, εκτός εάν, πριν από την παρέλευση της προθεσμίας, η διαμονή του υπηκόου αυτού νομιμοποιηθεί, και, εν συνεχεία, σε περίπτωση μη νομιμοποίησεως της διαμονής του εν λόγω υπηκόου, με απόφαση που διατάσσει την αναγκαστική απομάκρυνσή του, υπό την προϋπόθεση ότι η ως άνω προθεσμία καθορίζεται σύμφωνα προς τις απαιτήσεις του άρθρου 7, παράγραφοι 1 και 2, της εν λόγω οδηγίας.**

(υπογραφές)